

שיטה חדשה ומוגבלותיה

סרו מרדכי יפה

על שיטת האירוע בכלל וטרעונים בפרט

הדרכה באמצעות אירועים ידועה בישראל זה שנים אחדות. ביחוד בחוג למנהל עסקים באוניברסיטה העברית ובקורסים שונים למנהל מטעם המכון למנהל ציבורי והמכון לפיריון עבודה. מקורה של שיטה זו במחשבה האנגלו-סכסית, אשר המשפט המקובל בה מבוסס על תקדימים. שיטת ההדרכה באמצעות אירועים מקבילה בעצם לשיטת לימוד המשפט האנגלי באמצעות תקדימים. שיטה זו שונה מהלימוד העיוני של נורמות והלכות מדעיות-כלליות שאותן צריך להתאים למקרה ספציפי. היצמדות ל"אירוע" מונעת מהחניך לפתח מחשבה על נושא מסוים, בהיותו כפות לחשש מפני "חריגה מתחומי האירוע". בהקנית מקצוע עיוני אין תחליף לשיטת התרגול, לפיה חייב החניך לפתור תרגילים ולחזור ולשנן את התיאוריה עד שתהיה שגורה בפיו. הלימוד של מקצוע מתוך אירועים פירושו שהחניך יצטרך להתאים את המציאות הקונקרטית לאחד האירועים שלמד בזמנו. דבר זה גורם להעדפת ה"בקיאות" על פני ה"חריפות". ידוע שה"בקיאות" כשלעצמה איננה מעוררת מחשבה יוצרת.

שיטת האירועים ע"י סרטים לקויה בחסרון נוסף. בזמן ההקרנה של האירוע החניך-הצופה הוא פסיבי. עובר זמן עד שהוא מתחיל לנתח את מה שראה. וכאשר הוא נעשה פעיל, נגזל ממנו זמן כדי "לזכור" את מה שראה. אין לפניו נתונים שאותם צריך הוא לנתח, אלא "סיפור" שחלף לפני עיניו. לסרטון יש השפעה על הרגש באותה מידה שהוא משפיע על המחשבה הרציונלית. ההתרשמות הרגשית עלולה לפגום במחשבה העצמית היוצרת.

על האירוע בנושא עבודת-מטה

תגובות המפקדים ששמעו את הרצאת אל"מ רון וחזו בסרטון "המג"ד מגיע" מהוות דוגמא מאלפת למגבלות שיטת האירוע בכלל. שני מפקדים שאלו: "על מה כאן הדיון — על המשמעת או על עבודת מטה". מפקדים אחרים שפטו את המפקדים (שבסרטון) איש-איש לפי השקפת עולמו. אחד המפקדים הרחיב את היריעה וקבע ש"צה"ל שגה". מפקד אחר פסק ש"הדג מסריח מראשו".

כלל גדול הוא שאין אירוע מציאותי על נושא אחד בלבד. המציאות מורכבת מנושאים רבים. המציאות הצבאית אינה ניתנת להמחשה בלי הנושא של משמעת וכלי הדגשת החובה המוחלטת לציית לפקודות המפקדים. אותו אירוע שניתן

כמי שקרוב לעניני הדרכה, הוראה וחינוך, הריני מבקש לחוות את דעתי בסוגיה שהעלה אל"מ רם רון ב"מערכות" קל"ג.

דרכים חדשות

אין לחלוק על ההנחה כי מטרת ההדרכה בצבא היא "להבטיח שהידע הנדרש ייקלט ע"י מספר מירבי של חניכים". אולם "הקליטה המלאה של הידע המוגדר" מותנית ברמה אחידה של החניכים, דהיינו: ב-I.Q. אחיד ובנסיון דומה בצבא.

הרבה עמל וזמן מתבזבזים בקורסים שהרכב החניכים שלהם איננו מתאים לתנאי הנ"ל. החניכים הנשלחים לקורס צבאי שונים איש מרעהו בכשרונותיהם, בהכשרתם בחיים האזרחיים, בהשכלתם ובמקצועותיהם האזרחיים והצבאיים. ואז בורר לו המדריך לרוב את קו ההתנגדות הקלה ביותר ומלמד רק את החניכים הטובים, כשהבינוניים מפגרים בשניים-שלושה שיעורים, והרוב — יודע רק את הנושא הנלמד.

יש לברך על חיפוש דרכים חדשות בהדרכה ויש גם לנסות את הדרכים החדשות המוצעות. אולם במה דברים אמורים? בתנאי שלא נשכח כי ההדרכה מורכבת משלושה אלה: המדריך, החניך ואמצעי ההדרכה. המדריך הטוב ביותר אינו יכול לנצל את אמצעי ההדרכה המשוכללים ביותר אם החניכים אינם ברמה אחידה. תהא רמה זו נמוכה או גבוהה — היותה אחידה הוא תנאי יסודי להדרכה מסודרת.

מסגרות-הדרכה צבאיות ואזרחיות

לא הייתי מחפש את ההבדלים בין מסגרות הדרכה צבאיות לאזרחיות בלימודי האוניברסיטה, אלא הייתי מציג את השאלה: מה בין הדרכה צבאית לבין חינוך מקצועי? והתשובה לכך איננה כל כך קלה. כי רב הדומה מן המבדיל בין שתי מסגרות הדרכה אלה. בשתיהן קיימים שני אפיקי הדרכה — החלק העיוני (המצומצם) והחלק המעשי (המרור-בה). ההבדל בין שתי המסגרות הוא לטובת המסגרת הצבאית: בעוד שבבי"ס מקצועי קיימות בעיות משמעת, אין בעיות כאלה במסגרת הצבאית; ולכן הזמן הניתן למדריך בבי"ס צבאי מנוצל באופן יעיל יותר והחניכים לומדים טוב יותר. לדעתי התוצאות של ההדרכה במסגרת צבאית הן טובות יותר מהתוצאות של חינוך בבי"ס מקצועי, הן מבחינת אחוז המסיימים שקלטו את החומר הן מבחינת "העומק" החינוכי והמקצועי שכל חניך השיג כמשך לימודיו.

למעלה: המשקפת הבינוקולרית לנהיגה ולקריאת מפה בחשיכה מוחלטת. למטה: משקפת הצלפים על גבי רובה שירות.

כונות צלפים אינפרא-אדומות הותאמו לשורה ארוכה של כלי-נשק החל מהרובה וגמור בתותח-ללא-רתע בן 106 מ"מ. לאחרונה החלו לפתח דגמים נוספים הבנויים על אותו עיקרון אך המיועדים לחפקידים נוספים. והנה תיאור של אחדים מהם:

● משקפת בינוקולרית אינפרא-אדומה לנהיגה בחשכה בכלי-רכב שונים. משקפת זו צמודה לכובע הפלדה של הנהג ומתאמת אינדיבידואלית לעיניו. כדי ליצור שיווי משקל הותקן ספק-הכוח מאחורי הכובע. כדאי לציין כי התקן זה משאיר את ידיו של החייל חופשיות לעבודה — לנהיגה או יריה. משקפת זו נועדת גם לקריאת מפות בחשכה.

● משקפת מונוקולרית לתצפית-שטח. גם במשקפת זו ניתן לנתק את מקור ההארה העצמי ולהיסמך על אורו של הזרקור המרכזי.

● בפיתוח נמצאת מערכת שלמה של אמצעים לראית לילה לשימוש בטנקים. מערכת זו מורכבת מזרקורים, משקפות פריסקופיות ובינוקולריות. היא מאפשרת למפעילי הטנק לזהות את האויב הן ע"י אור נראה והן ע"י אור אינפרא-אדום. הזרקור בדגם זה הוא של "Xenon" * בעל עצמה של מליונים רבים של נרות. לצות הטנק מספר משקפות. לזו של התותחן עדשה רחבת זווית (Wide Angle). ובעלת הגדלה גדולה. כמו כן יש לה 2 ערוצים לשימוש באור נראה ובלתי נראה. למשקפת הפריסקופית של המפקד ערוץ אחד בלבד, לראית אובייקטים המוארים באור אינפרא-אדום בלבד.

* זרקור העולה בעצמתו לאין שיעור על הזרקורים הרגילים, אך ממדיו קטנים יחסית.

השוואה בין ארסילריה
מקובלת ואטומית

נשק מקובל

איט. 	10 קמ"ח	7200	3 דק.	800	300 000
	שטח מכוסה	תותחים דרושים	זמן	אמצעי תובלה לתחמושת (משאיות של 5 טון)	כח-אדם
15 ק"ט 	10 קמ"ח	1	1 שניה	1	800

נשק אטומי